teşkil etmek üzere İzmit yarımadasında İzmit körfezinde Darıca'dan Karadeniz'de Şile'ye kadar uzanmakta ve Gebze'den geçmektedir. Bu mevkiler Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetine aittir. Darıca'dan Şile'ye giden yoldan Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti ve askeriyle müttefik askerleri ortak yararlanabilecektir. Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti ve müttefikler burada kuvvet artışı yapmayacaktır. 12. Müttefiklerin birlikleri bulundukları yerde kalacak, barış konferansı sırasında Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti de buna riayet edecektir. Söz konusu arazi İstanbul yarımadasında Pedima'nın 7 km. kuzeybatısında Karadeniz üzerinde bir noktada Istranca, Mertekli, Kışağılı, Sinekli, Karasinan çiftliği, Kadıköy, Yenice, Kaladina çiftliği, Kalikratya hattının doğusundaki yarımadanın bütünü dahil Gelibolu yarımadasında Baklaburnu, Sarosburnu, Bolayır ve Soğluma mansabı hattının güneyinde kalan Gelibolu yarımadasının bütün kısmıdır. 13. Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti barış antlaşması onaylanıncaya kadar Doğu Trakya'ya askerî kıtalar geçirmemeyi ve orada ordu toplamamayı taahhüt edecektir. 14. Antlaşma, imzalanmasından üç gün sonra yürürlüğe girecektir.

Başlangıçta bu kararları kabul etmeyen Yunan hükümeti üç gün sonra mütareke sözleşmesini onayladığını bildirmek zorunda kaldı. Kuvvetlerinin çekilmesi ve müttefiklerin kontrolü Türk kuvvetlerine devri otuz günde tamamlandı. Kasım sonuna kadar Doğu Trakya anavatana katılmış oldu.

Mudanya Mütarekesi, Yunanlılar'ın aslında Osmanlı Devleti'nin paylaşımı projesinde bir alet olduğunu, arkalarındaki gücü İngiltere başta olmak üzere İtilâf devletlerinin teşkil ettiğini açık bir şekilde göstermiştir. Bu mütareke, Millî Mücadele'nin sadece Yunan silâhlı gücüne karşı değil gerçek anlamda bütün bir müttefik cepheye karşı verildiğini de kanıtlamıştır. Öte yandan Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti müttefik devletler tarafından resmen tanınmıştır. Mudanya Mütarekesi ile, Boğazlar'ın kontrol edilmesi maddesinden doğabilecek Türk-İngiliz çatışmasının önüne geçildiğini söylemek mümkündür. Bu mütareke askerî zaferlerin siyasî başarılarla desteklenmesi sürecinin ilk hamlesidir. Mustafa Kemal Paşa da Müdâfaa-i Hukuk cemiyetleri ve belediye başkanlıklarına hitaben yayımladığı genelgede büyük zaferin ilk semeresinin Mudanya'da alındığını, bütün milletin sarsılmaz azmi, ordunun karşı konulamaz gücünün barış konferansında meşrû hakları sağlamaya kefil olduğunu bildirmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Ankara 1945, I, 240-260; *T.B.M.M. Zabıt Ceridesi*, XXIII, Ankara 1960, s. 349-353; Ali Fuat Türkgeldi, *Mondros ve Mudanya Mütarekelerinin Tarihi*, Ankara 1948; Tevfik Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Millî Mücadele*, Ankara 1955, I, tür.yer.; Ali Fuat Cebesoy, *Siyasî Hatıralar*, İstanbul 1957, s. 79; D. Walder, *The Chanak Affair*, Hutchinson-London 1971, s. 298, 304; Selâhattin Tansel, *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, Ankara 1978, IV, tür.yer.; Mustafa İsmet İnönü, *Hatıralar* (haz. Sabahattin Selek), İstanbul 1987, II, 27-39; A. Mango, *Atatürk*, London 1999, s. 348-357.

CEZMİ ERASLAN

MUDAR (Benî Mudar)
(بنو مضر)

Araplar'ın dört ana kolundan biri.

Kabilenin ceddi Mudar, Nizâr b. Mead b. Adnân'ın oğludur; "Hamrâ" (kırmızı) lakabıyla da bilinir; kırmızı aynı zamanda Mudaroğulları'nın bayrak ve sancaklarında kullandıkları renktir. Adnân ve Kahtân'dan sonra Araplar'ın kendilerine nisbet edildikleri dört ana koldan biri olan Mudar (diğerleri Rebîa, Kudâa ve Yemen), İslâmiyet'ten önce Hındif ve Kays Aylân adında iki kola ayrıldı. Sayı ve güç itibariyle çok defa bütün Mudar kabilelerini temsil eden Kays Aylân'ın en meşhur kolları Süleym, Hevâzin, Mâzin, Gatafân, Muhârib, Advân, Fehm ve Enmâr; Hındif'in kolları ise Kureyş, Eşrâf, Kinâne, Hüzeyl, Temîm, Huzâa ve Müzeyne'dir.

Mudar'ın ana yurdu olarak Saravât'a kadar Mekke Haremi'nin sınırlarıyla Gavr ve çevresi kaydedilir (Bekrî, I, 18). Rebîa ile ittifak yapan Mudar, Mead ve kollarını Mekke ve çevresinden çıkarıp yurdunu genişletti. Rebîa'ya üstünlük sağlayan Mudar'ın en önemli kolu Kureyş Mekke'de kalırken diğerleri Arap yarımadasının çeşitli bölgelerine dağıldılar. IV. yüzyılın başından itibaren Arabistan dışına çıkarak Harran, Rakka, Şimşât, Tellümevzen ve Suruç dolaylarına kadar yayıldılar.

III. yüzyılın başlarında Mekke'de birlikte yaşadığı İyâd kabilesiyle mücadeleye giren Mudar galip gelerek şehrin ve Kâbe'nin idaresini üstlendi; fakat bunu uzun müddet sürdüremeyip Huzâa'ya devretmek zorunda kaldı ve sadece icâze, ifâza ve nesî ile yetindi (Taberî, II, 285-286). Daha sonra Mudarlılar, Fihr b. Mâlik'in (Kureyş) liderliğinde savaşarak Kâbe'yi Mekke'den Yemen'e nakledip insanların hac için kendi topraklarına gelmesini sağlamak isteyen Himyerîler'i engellediler (*a.g.e.*, II, 263). Câhiliye döneminde Mudar ile Rebîa arasındaki rekabet ve düşmanlık mücadelelere yol açtı, sonunda Yemenliler'in desteğini alan Rebîa Mudar'a üstün geldi. Tâbiîn âlimlerinden Katâde b. Diâme'nin Mudarlılar'ın Câhiliye'de açlık endişesiyle kız çocuklarını öldürdüklerini kaydetmesi (Kurtubî, X, 117) kabilenin bütününü kapsamamış olmalıdır (bk. MEV'ÛDE). Kabilenin atası olan Mudar b. Nizâr'ın Arapça okuma yazmayı ilk bilenlerden olduğu zikredilir (Nûreddin el-Halebî, I, 28). Daha sonraki dönemlerde de Mudarlılar arasında yazının bilindiği (Belâzurî, *Fütûh*, s. 691), ancak kabilenin genellikle bedevî hayat tarzını sürdürdüğü anlaşılmaktadır.

İslâm'ı kabul eden Mudar'a mensup ilk kabilenin Müzeyneoğulları olduğu sanılmaktadır (İbn Sa'd, I, 222). Uhud Gazvesi veya Mekke'nin fethi sırasında Medine'ye gelen Abdülkaysoğulları'nın Mudar müşriklerini kendilerinin Medine'ye gelmesini engellemeleri yüzünden Hz. Peygamber'e şikâyet etmeleri (Buhârî, "Meğâzî", 69; Müslim, "Îmân", 23-24) kabilenin bazı kollarının henüz İslâmiyet'e girmediğini göstermektedir. Resûl-i Ekrem bazan Mekke müşrikleri için Mudar adını kullanırken (Buhârî, "Cihâd", 98; Müslim, "Mesâcid", 294-295) Kureyşliler de kendilerine Mudar'ın eşrafı diyor ve İslâm'ı benimsemelerinin Kâbe'yi mâbed kabul eden diğer Araplar'ı etkileyebileceğini söylüyorlardı (Kurtubî, X, 392). Mudarlılar'ın önemli bir kısmı bedevî alışkanlıklarına ve kabile asabiyetine bağlılığını uzun süre korumuş ve yerleşik hayata geçmekte zorlanmıştır. Bundan dolayı Basra ve Kûfe'deki ilk Hâricîler'in çoğu onlardan çıkmıştır. Emevîler döneminde hem yerleşik hem göçebe hayat tarzını benimseyen Mudarî kabilelerin bulunduğu görülmektedir (İbn Abdürabbih, VI, 173).

Hulefâ-yi Râşidîn devrinden itibaren ilk İslâm fetihlerinde görev almaya başlayan Mudaroğulları, İslâm topraklarına katılan Suriye, Irak, İran, Mısır, Filistin, Kuzey Afrika, Horasan ve Endülüs gibi yerlere göç ettiler; yeni kurulan Kûfe, Basra ve Kahire'de Mudar adına mahalleler oluşturuldu. Bu arada gittikleri yerlere kabile ihtilâflarını da taşıyarak bazan Mudar-Yemen, bazan da Mudar-Rebîa mücadelesini özellikle Emevîler döneminde artan bir şekilde sürdürdüler. Askerî teşkilâtın

kabile temeli üzerine oturtulması ve halifelerin Yemenli kabileleri Mudar'a tercih etmeleri bu mücadeleyi körüklemiş, asabiyet duygusuna dayalı rekabet, Kuzey Afrika ve Endülüs başta olmak üzere batı topraklarında da doğudaki olaylara paralel biçimde gelişerek Emevî Devleti'nin yıkılış sürecini hızlandırmıştır.

el-Cezîre, İslâm'dan önce ve İslâm tarihinin başlarında buraya yerleşen Arap kabilelerine göre Diyârımudar, Diyârırebîa ve Diyârıbekir adıyla üç bölgeye ayrıldı. Bunlardan Urfa, Harran, Rakka (Suriye), Samsat, Karkīsiyâ, Suruç ve Re'sül'ayn gibi merkezlerin yer aldığı, Diyârımudar, Emevî ve Abbâsî dönemlerinde ticarî ve askerî sebeplerle önem kazanarak bazan el-Cezîre'den ayrı tutulup müstakil olarak yönetildi. Zaman zaman coğrafî sınırları değişikliğe uğrayan bölgenin Kudâme b. Ca'fer'in belirttiğine göre geliri 6 milyon dirheme ulaşıyordu (*el-Ḫarâc*, s. 177). 333-356 (945-967) yılları arasında Hamdânîler'e bağlı olan Diyârımudar, Seyfüddevle'nin ölümünün ardından önce Musul'da kurulan Ukaylî Emirliği'ne, daha sonra Mudar'ın kollarından Nümeyroğulları'na bağlandı. XI. yüzyılda bölgenin Urfa kesimi Bizans'ın, geri kalan yerleri ise Selçuklular'ın hâkimiyeti altına girdi; böylece Arap emirliklerinin yerini Türkmen beylikleri aldı. Bir kısmı Haçlı istilâsına mâruz kalan Diyârımudar, 26 Cemâziyelâhir 539'da (24 Aralık 1144) Musul Atabegi İmâdüddin Zengî'nin Urfa'yı fethetmesiyle tamamen Türkler'in eline geçti. 1230'dan itibaren Eyyûbî-Anadolu Selçuklu, Aynicâlût Savaşı'ndan (25 Ramazan 658 / 3 Eylül 1260) sonra da İlhanlı-Memlük mücadelesine sahne olan Diyârımudar'ın bazı şehirleri İlhanlılar tarafından tahrip edildi. Süratle fakirleşen ve ardından Memlükler, Karakoyunlular ve Akkoyunlular arasında birkaç defa el değiştiren bölge 922'de (1516) Osmanlı hâkimiyeti altına girdi ve Diyarbekir eyaletine bağlandı.

Araplar'ın geleneğinde yer alan üstünlük ve şeref çekişmeleri Mudar ile Rebîa arasında çetin bir rekabet doğurmuştur. Câhiliye döneminde Rebîa şiirde öncü iken daha sonra Mudar öne geçmiştir. Hz. Peygamber'in Mudar'dan olması Rebîa'dan yalancı peygamber Müseylimetülkezzâb'ın çıkmasına yol açmıştır. Yemâme Savaşı'nda Rebîa'dan Talha en-Nümeyrî'nin Müseylime'ye giderek, "Sen yalancısın, fakat Rebîa'nın yalancısı Mudar'ın doğrucusundan bize daha yakındır" sözleriyle (Taberî, III, 286) onun yanında yer alması ve Hakem Vak'ası'nda Eş'as b. Kays'ın, "İki hakemin Mudar'dan olmasını kabul etmeyiz" demesi (Mes'ûdî, II, 402), iki kabile arasındaki rekabetin İslâm'dan sonra da sürdüğünü göstermektedir.

Emevîler devrinde Şiî şairlerinden Kümeyt el-Esedî, ikinci Hâşimiyye'sini yazdıktan sonra kendisine takdim ettiği Ferezdak'ı Mudar'ın şeyhi ve şairi olarak görüyordu. Benî Hâşim taraftarı olan ve Mudar'ın sözcüsü gibi davranan Kümeyt'in Mudar'ı destekleyen ve öven derlemeleri bulunmaktadır. Cenâhiyye hareketinin lideri Abdullah b. Muâviye, Kümeyt'ten, halk arasında kargaşa çıkarmak amacıyla Benî Hâşim'in yararlanabileceği Mudar-Yemen rekabetini tahrik etmesini istemiş ve Kümeyt de bunu yapmıştır (*a.g.e.*, III, 242-244). Abbâsîler devrinde Mudar ve Yemen kabileleri arasındaki çekişme Mudarlılar'ın Emîn'i, Yemenliler'in Me'mûn'u desteklemesi şeklinde kendini göstererek savaşa dönüşmüştür.

İslâmiyet'in doğuşunda, dil âlimlerince fasih kabul edilen lehçelerin çoğu Tay hariç Mudar asıllı olan kabilelere aitti ve bunun için fasih dile Mudarî deniliyordu (Mustafa Sâdık er-Râfiî, I, 130). İbn Haldûn, zamanındaki Arapça'nın Mudar'ın dil geleneğini takip ettiğini söyler ve bu dildeki beyan ve belâgatın güçlü olduğunu belirtir (*Muḳaddime*, s. 555-559). İslâm âlimlerinden bazıları Kur'ân-ı Kerîm'in Mudar lehçesinde indirildiğini söylemişler ve lugat konusunda ihtilâf çıkması halinde Mudar'a uyulmasını isteyen Hz. Ömer'e ait bir rivayeti de delil göstermişlerdir (Kurtubî, I, 45). Nitekim Kur'an çoğaltılırken değişik okuyuşlara yol açan lehçe farklılıkları terkedilerek Mudar'ın en önemli kolu olan Kureyş lehçesi benimsenmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Îmân", 40, "Cihâd", 98, "Menâḳıb", 5, "Meġāzî", 69, 74, 77; Müslim, "Îmân", 23-24, 26, "Mesâcid", 294-295, "Zekât", 69; İbnü'l-Kelbî, *Putlar Kitabı: Kitâb al-Asnâm* (trc. Beyza Düşüngen), Ankara 1969, s. 29, 50; Vâkıdî, *el-Meġāzî*, III, 1011; İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳāt* (nşr. M. Abdülkādir Atâ), Beyrut 1410/1990, I, 19, 48, 57, 222; II, 40, 142; İbn Habîb, *el-Muḥabber*, s. 130-132, 264-265, 456; Fâkihî, *Aḫbâru Mekke* (nşr. Abdülmelik b. Abdullah b. Dehîş), Mekke 1407/1986, V, 151-152, 156; Belâzürî, *Fütûḥ* (Fayda), s. 512, 577-578, 605, 691; a.mlf., *Ensâb* (Zekkâr), I, 28, 35-41, 57; Ya'kūbî, *Târîḫ*, I, 332; II, 234; Taberî, *Târîḫ* (Ebü'l-Fazl), II, 263, 268-270, 285-286; III, 151, 286, 347, 478; VII, 30, 47, 69; 342; Kudâme b. Ca'fer, *el-Ḫarâc* (Zebîdî), s. 177; İbn Abdürabbih, *el-ʿİḳdü'l-ferîd* (nşr. Abdülmecîd et-Terhînî), Beyrut 1987, I, 285; VI, 173; Mes'ûdî, *Mürûcü'ẕ-ẕeheb* (Abdülhamîd), II, 116-117, 402; III, 242-244; Bekrî, *Muʿcem*, I, 18, 381, 382; II, 683; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, I, 520-522; VIII, 108; 354, 384, 468, 672-673; Kurtubî, *el-Câmiʿ*, I, 44-45; VII, 153; VIII, 342; X, 117, 392; İbn Haldûn, *Muḳaddime*, Beyrut 1984, s. 19, 195, 204, 419, 555-559, 582-583; İbn Hacer, *Lisânü'l-Mîzân*, V, 169; Nûreddin el-Halebî, *İnsânü'l-ʿuyûn*, Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rife), I, 28; Fikret Işıltan, *Urfa Bölgesi Tarihi*, İstanbul 1960, s. 1, 98-116; Cevâd Ali, *el-Mufaṣṣal*, I, 393-398, 470; IV, 323-326, 330, 351, 469, 476; VII, 375; VIII, 329, 483, 586, 625, 761; Mustafa Sâdık er-Râfiî, *Târîḫu âdâbi'l-ʿArab*, Beyrut 1394/1974, I, 130; M. Süleyman et-Tayyib, *Mevsûʿatü'l-ḳabâʾili'l-ʿArabiyye*, Kahire 1421/2001, I, 47-50; II, 12-74; Adnan Çevik, *XI-XIII. Yüzyıllarda Diyâr-ı Bekr Bölgesi Tarihi* (doktora tezi, 2002), MÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, s. 35-38; M. J. Kister, "O God, Tighten Thy Grip on Mudar ...", *JESHO*, XXIV/3 (1981), s. 242-273; H. Kinderman, "Rebîa ve Mudar", *İA*, IX, 653-656; M. Canard, "Diyār Muḍar", *EI²* (İng.), II, 347; Cl. Cahen, "Diyār Muḍar", *a.e.*, II, 347-348.

MUSTAFA SABRİ KÜÇÜKAŞÇI

MUDÂREBE
(المضاربة)

Kâr paylaşımı esasına dayanan emek-sermaye ortaklığı anlamında İslâm hukuku terimi.

Sözlükte "yol tepmek" anlamındaki **darb fi'l-arz** deyiminde geçen **darb** kelimesinden türetilen **mudârebe** terim olarak bir tarafın sermaye koyması, diğer tarafın işletmeyi üstlenmesiyle kurulan kâr paylaşımı esasına dayalı ortaklığı ifade eder. İlk dönem Irak bölgesi İslâm hukukçularının benimsediği bu adlandırmada yukarıda geçen deyimin bir âyetteki (el-Müzzemmil 73/20) kullanımı belirleyici olmuştur; zira burada anlatılan kâr amacıyla gezip dolaşma işletmeci tarafın ağırlıklı faaliyetini oluşturmaktadır. Hicaz bölgesi fakihleri ise sermayedar parasının bir kısmını kesip işletmeciye verdiği için bu ortaklığı **karz** (kesip koparmak) kökünden türeyen **kırâz** (**mukāraza**) kelimesiyle ifade ederler. Hanefî ve Hanbelîler'in mudârebe, Mâlikî ve Şâfiîler'in kırâz dedikleri akidde işletmeci tarafa **mudârib**, **dârib**, **âmil**, **mukāraz**, sermaye sahibi yatırımcıya **rabbü'l-mâl** (**mukārız**), çalışmaya ise **amel** adı verilir.

Helâl kazancı emreden, rızık aramayı ve ticareti özendiren âyetler (el-Müzzemmil 73/20; el-Cum'a 62/10; el-Bakara 2/198), Resûl-i Ekrem'in bu yöndeki kavlî ve takrîrî sünneti (İbn Mâce, "Ticârât", 63; Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakī, VI, 111), sahâbenin uygulamaları ve ilk nesillerde bir itirazda bulunulmamış olması mudârebenin meşrû sayılmasının başlıca dayanaklarıdır. Bu uygulamaların bir yanda